

İpek Yolu Tarihinin Öğretiminde ABD Merkezli Bazı Yaklaşımlar: Teknoloji, Proje Ve Müze

Some USA-Centered Approaches About Teaching The Silk Road History: Technology, Project And Museum

Mehmet Ali ÇAKMAK, Ercenk HAMARAT

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

İlk Kayıt Tarihi: 16.03.2015

Yayına Kabul Tarihi: 01.04.2015

Özet

İpek Yolu, tarihin en eski ticaret yollarından biridir ve onun sayesinde tarihte birçok devlet ekonomik faaliyetlerde bulunmuştur. Ayrıca ipek yolunun sağladığı imkân ile farklı kültürler birbirinden sosyal, siyasi, askeri, dini açılardan etkilenmiştir. Zira o tarihlerde Doğuyu Batı ile buluşturan en önemli güzergâh ipek yolu güzergâhıydı. Bu güzergâhın çok farklı coğrafyaları kapsaması etki alanını alabildiğine genişletmiştir. Güzergâhın içinde Anadolu da mevcuttu. Bu nedenle günümüzde üzerinde yaşadığımız coğrafyanın tarihi geçmişinde İpek Yolu önemli bir yer tutmaktadır. Belirtilen nedenlerle İpek Yolu tarihinin öğretimi günümüzde üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biridir. Bu doğrultuda çalışmada İpek Yolu tarihinin öğretimine ilişkin teknoloji, proje ve müze temelli yeni yaklaşım örnekleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İpek Yolu, Tarih, Öğretim, Teknoloji, Proje, Müze.

Abstract

The Silk Road is one of the oldest trade road in the history and many historical states benefitted from it economically. Besides, different cultures were impressed by each other in some ways such as social, political, military and religious via the Silk Road. And also, what the East and the West associates is the Silk Road. In addition, the itinerary of the Silk Road which has much different geography has enhanced its impact area. The Anatolia is in the Silk Road itinerary, too. And therefore, the Silk Road is so valuable in the historical development of the today's geography. On the other hand, old Turkish states had fought for the domain of the Silk Road for a long time. The Silk Road had influenced on a lot of states in the long period of the history. Teaching about the history of the Silk Road is one of the significant points that need to be emphasized today because of the declared reasons. Therefore, new approach examples have been analyzed based on technology, project and museum relating to teaching about the history of the Silk Road.

Keywords: The Silk Road, History, Teaching, Technology, Project, Museum.

1. Giriş

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren ticaret yolları insan hayatının en önemli faaliyet alanlarından biri olan ekonomi üzerine muazzam etkilerde bulunmuştur. Ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü ticaret yolları vasıtasıyla ayrıca kültür, sanat, dil, edebiyat gibi insani değerlerden olan konularda da farklı kültürler arasında tarih boyunca etkileşimler yaşanmıştır.

Bu açıdan ilginç olan hususlardan biri ise, bölgeye coğrafi olarak doğrudan bağlı olmasa da ABD'nin İpek Yolu güzergâhı özelinde genel olarak Orta Asya bölgesi ile etkileşim içinde olmasıdır. Bu etkileşim küresel dengelerin ve jeostratejik çıkarların ayakta tutulabilmesi için gerekli görülebilir.

Ticari çıkarların korunması ve enerji koridorlarının güvenliğinin sağlanması amacıyla 1990'lı yılların başında sistemleşen ABD'nin Orta Asya politikasını, 2000'li yıllarda (11 Eylül'ün etkisi ile) güvenliğın ön planda tutulduğu jeostratejik faktörler şekillendirmiştir. Ayrıca ABD'nin bölge politikası Çin, Rusya, Afganistan, Hindistan ve İran politikaları ile de yakından ilişkilidir (Pirinççi, 2008). Küresel dengeleri her zaman gözetmek isteyecek olan ABD'nin, Orta Asya'yı siyasi, kültürel, eğitim vb. açılardan daima dikkatle izleyeceği ve etki etmeye çalışacağı söylenebilir.

ABD'nin eğitim açısından politikaları da 1990'lı yıllarda gözle görülür biçimde şekillenmeye başlamıştır. 1997 yılında Kırgız Amerikan Üniversitesi kurulmuş ve 2002 yılında bu üniversitenin adı Amerikan Orta Asya Üniversitesi olarak değişmiştir. Öte yandan 1997'de Kazak Amerikan Üniversitesi de kurulmuştur. Bu kurumların amacı ABD'yi tanıyan ve gelecekte potansiyel işbirliği kuracak olan liderleri yetiştirmektir. İlâveten ABD Orta Asya'da yaşayan gençlerin kendi bünyesinde eğitim alabilmesi için her yıl düzenli olarak davet etmektedir (Kireççi, 2011). Bu çalışmalara paralel olarak ABD üniversitelerinde de Orta Asya konularının öğretilmesi ve özellikle İpek Yolu tarihinin öğretilmesi de genel anlamda düşünüldüğünde bölge politikasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada bu nedenle çarpıcı olduğu düşünülen örnekler üzerinde durulmuştur.

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri kullanılmaya başlanmış olan İpek Yolu binlerce yıl farklı medeniyetleri bir hat üzerinde buluşturmayı başarmış ticaret yollarından bir tanesidir. Özellikle Batı'nın Doğu'yu tanımasında İpek Yolu'nun oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Bir köprü vazifesi görmüş olan İpek Yolu, Doğu ile Batı arasında ekonomik, sosyal, siyasi, askeri, dini ve kültürel açılardan etkileşimin gerçekleşmesine de imkân sağlamıştır. Bu etkileşimler nedeniyle bahsedilen birçok açıdan farklı kültürler arasında belli tarihi bağların oluştuğu görülmektedir. Günümüzde genel olarak bu bağların incelenmesi ve İpek Yolu tarihinin öğretiminin hem Doğu hem de Batı için büyük önem arz ederken, özelden ise bireylere belli kazanımlar sağlayacağı anlaşılmaktadır.

İpek Yolu'na Türk tarihi penceresinden bakıldığında Türklerin tarihleri boyunca; askeri, siyasi, sosyal, dini ve iktisadi alanlar başta olmak üzere farklı milletlerle pek çok alanda etkileşim içinde olduğu görülür. Çünkü İpek Yolu, tarih boyunca Türk devletlerinin başta ticari faaliyetler vasıtasıyla olmak üzere birbiri ile bütünlük içerisinde olmasına katkı sağladığı gibi, sair milletlerle de askeri, siyasi, kültürel ve ticari bağlantılarını sağlayan en önemli unsurlardan birisi olmuştur. Ayrıca İpek

Yolu güzergâhının Doğudan Batıya doğru umumiyetle Türklerin yaşadığı sahalardan geçmesi nazar-ı dikkate alındığında, Türk memleketlerinin zenginleşmesini sağladığı gibi aralarındaki her türlü irtibatın daha sıkı bir şekilde gelişmesine yardımcı olmuştur.

Tarihi açıdan böyle muazzam bir öneme sahip İpek Yolu, XVI. Yüzyıldan itibaren Coğrafi Keşifler sonucu Batılılar tarafından Hint Okyanusu yolunun keşfi üzerine belli bir süre eski önemini kaybetmiş olsa da günümüzde yeniden önem verilen ticaret koridorları arasında gösterilmektedir. Özellikle Çin'in dünya ekonomisinde yakaladığı ivme onu İpek Yolu'nun potansiyelinden faydalanmaya yöneltmiştir. Bu durum başka devletlerin de dikkatlerini tarihi İpek Yolu güzergâhına teksif etmeleri sonucunu doğurmuştur. Son yıllarda başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere büyük güçlerin, Doğu Asya'dan Ortadoğu'ya uzanan İpek Yolu güzergâhında kıyasıya bir rekabete hatta insafsızca bir askeri mücadeleye tutuşmalarının nedeni, ileri sürüldüğü gibi bir dizi tesadüflerin ya da bazı marjinal grupların dünya düzeni için oluşturdukları tehlikeden ibaret değildir.

Bahsedilen nedenlerle İpek Yolu, Sosyal Bilgiler ve Tarih eğitimi açısından bakıldığında üzerinde titizlikle durulması gereken önemli hususlardan biridir. Pek tabiidir ki tarihin bilinen bu en eski ticaret yolu üzerinde Anadolu coğrafyasının da yer alıyor olması, ülkemizde Sosyal Bilgiler ve Tarihin bu konuyla ilgili ünitelerinin hazırlanmasında, yazılmasında ve okutulmasında rol alan akademisyenlere, öğretmenlere ve uzmanlara tarihle günümüz etkileşimini kavratma bakımından önemli sorumluluklar yüklemektedir.

İpek Yolu ile ilgili belirtilen hususiyetler sebebiyle bu çalışmada kısa bir kavramsal bilgiden sonra İpek Yolu tarihinin öğretimine örnek olabilecek farklı yaklaşımlar incelenmiştir.

2. İpek Yolu: Adı, Kısa Tarihi ve Güzergâhlar

Oldukça köklü bir tarihi geçmişte Türkler ile komşu devletlerarasında büyük rekabete neden olan belli kazanç vasıtaları bulunmakta ve bunların başında ise Çin'den başlayıp Akdeniz kıyılarına uzanan İpek Yolu kervancılığı gelmekteydi. İpek Yolu'nun transit güzergâhı olan Orta Asya bölgesi, Hunlardan başlayarak Uygurların sonuna (IX. asrın ortalarına) kadar yaklaşık bin yıl Türkler ve Çinliler arasında amansız hâkimiyet mücadelelerine sahne olmuştur. Çin, Türkler karşısında hâkimiyeti elinde tuttuğu müddetçe savunmada kalmış, Türkler ise sık sık yaptıkları akınlarla, Çin'i zayıflatıp Orta Asya'da ve İpek Yolu sahasında Türk hâkimiyetini yürütmeyi hedeflemişlerdir. 751 yılında gerçekleşen Talas Savaşı'nı müttefik Türk ve Arap kuvvetlerinin kazanması ile Çin'in Batı Asya hâkimiyeti iddiası ağır bir darbe almıştır. Böylece Orta ve Batı Asya'da Türk egemenliği ve bayındırlığının yerleşmesi için uygun bir zemin oluşmuştur (Kafesoğlu, 1983).

Türkler saha hâkimiyeti konusundaki mücadelesini, dokuzuncu asrın ikinci yarısında Doğu Türkistan'da Uygurların, Batı Türkistan'da ise Türgişlerin ve özellikle Karlukların kurdukları siyasi teşekküllerle ve Karahanlı hâkimiyetiyle sürdürmeye çalışmıştır.

Tarihi bakımdan büyük bir önem arz eden Asya'nın bu en eski ticaret yolu, İpek Yolu adını, Çin'de üretilen ipeğin¹ Batılı ülkelere tacirler vasıtasıyla bu yol kullanılarak

1. Çin'in ipek üretiminde gösterdiği kiskançlık ve bilgi paylaşmama tutuculuğundan dolayı bu işi tekelinde tutma çabası, ipekli kumaşa bütün Ortaçağ boyunca başka devletlerin ilgisini artırmıştır.

ulaştırılması dolayısıyla aldığı bilinmektedir. Asya'da, özellikle Çin'de İpek Yolu şeklinde kullanılan bir tabire rastlanmamaktadır. Bu tabiri yalnızca Avrupalılar kullanmıştır. Bilindiği kadarıyla İpek Yolu adını ilk kullanan ise Baron von Richtofendir ve Çin'i anlattığı bir yazısında İpek Yolu'ndan ve Makedonyalı İpek tüccarı Marinus'un İpek Yolu haritasından söz etmektedir (Hedin, 1973).

İpek Yolu, Tarihin ilk çağlarından itibaren başlayıp, Doğu ile Batı arasında binlerce yıl sürecek ticari, askeri, kültürel, dini ve siyasi münasebetlerin vasıtası olmuştur (Grossset, 1999). Düzenlenen büyük kervanlar ile (bazı kervanların sayısı yüzden fazla olduğu kaynaklarda belirtilmektedir) Asya'nın ipeği, halıları, şalı, çayı ve diğer önemli ticari ürünleri İran'a, Bizans'a ve diğer birçok Avrupa ülkesine bu yol üzerinden nakledilmiştir. Öte yandan Batıdan tüccarlar ve misyonerler vasıtasıyla gelen birçok kültürel dinamik (din, medeniyet ve itikatlar) Doğu'ya taşınmıştır (Hedin, 1973).

Aşağıda İpek Yolu'nun güzergâhlarının görülebileceği bir harita verilmiştir:

Harita 1. İpek Yolu Haritası

Kaynak: <<http://www.silkroadproject.org>> (2012, Haziran 1)

İpek Yolu'nun tam güzergâhını bilebilmek mümkün görünmemekle beraber arkeolojik buluntular ve tarihi kaynaklara dayanarak belli bir güzergâh oluşturulmaya çalışılmıştır. Son zamanlara kadar Doğu ve Batı arasında tek bir yol varlığına inanılmıştır. Ancak günümüzde üç güzergâha sahip bir yol ağından söz etmek mümkündür. Bunlar, Kuzey İpek Yolu, Güney İpek Yolu ve Birbirine Bağlı Kara ve Deniz Yolu'dur (Haussig, 1997).

Kuzey İpek Yolu Aral Gölü sahilinden Harezmi'ye dönerek sahil boyunca kuzeybatıya doğru Ural Nehri'nin aşağısına, nehri aşarak Volga'ya, buradan Don Nehri'ne, buradan da ticaret merkezlerinin yer aldığı Kırım'a kadar ulaşır (Haussig, 1997).

Güney İpek Yolu'nun başlangıcı Çin'in ticaret merkezi şehri olan Cha'ng-an'dır. Bu şehirden kuzeybatıya gidilir. Lan-chou ve Kan-chou koridoru aşıldıktan sonra Wu-wei ve Çin Seddi'nin batı ucundaki Tun-huang'a ulaşırdı (Haussig, 1997).

Birbirine bağlı kara ve deniz yolu güzergâhı ise bazı kara ve deniz yollarının zaman içinde birleşmesi ile meydana gelmiştir. İpek Yolu'nun bu bölümü ise Mısır ve Mezopotamya'ya giden deniz yolu ile birleşen Namada Nehri ağzındaki Barygaza'ya ulaşan üçüncü güzergâhtır (Haussig, 1997). İpek Yolu bu üç temel güzergâhın dışında da birçok irili ufaklı yollar, tali bağlantılar gibi bir yol sistemini ihtiva etmektedir. Bu sebeple İpek Yolu bir bölgeden bir bölgeye uzanan tek bir ana hat şeklinde değil, kendi içinde oldukça karmaşık ağ ile örülmüş bir yol sistemi şeklinde düşünülmelidir.

Buraya kadar verilen bilgiler İpek Yolu'nun oldukça karmaşık bir sisteme sahip olduğunu ve oldukça geniş bir coğrafyayı kapsadığını göstermektedir. Bu nedenle güzergâhlarının geçtiği coğrafyalarda ekonomik, sosyal, siyasi, askeri, dini, sanat açılarından doğrudan ve dolaylı etki alanı oluşturduğu düşünüldüğünde önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Tarih boyunca medeniyetler arasındaki geçişler ve etkileşimler neticesinde meydana gelen olaylar veya bu hadiselerin vesile olduğu olaylar insanlık tarihinde belli dönemlerin yaşanmasının önünü açmıştır. Örneğin; kâğıt, matbaa, barut gibi buluşlar medeniyetlere çığır açma imkânı sağlamıştır. Öte yandan tarih sürecinde medeniyetlerin birikimlerini birbirine tercümelerle aktarması da bir dönem kapanırken bir dönemin başlaması anlamına gelebilmektedir. Bu buluşların ve birikimlerin aktarımının süreç içerisinde Doğu'dan Batı'ya yahut Batı'dan Doğu'ya olması önemli olmakla birlikte esas nokta iletişimin ve haberleşmenin günümüzdeki kadar hızlı olmadığı günlerin yaşandığı dönemlerde bu hizmeti ticaret yollarının görmesidir. İpek Yolu da bu hizmeti tarihin ilk çağlarından beri görmektedir. Bu nedenle tarihsel sürecinin öğretilmesi büyük önem arz etmektedir.

Çizilen tüm bakış açıları düşünüldüğünde bu çalışmanın esas amacını İpek Yolu tarihinin öğretiminde kullanılan yahut kullanılmış olan yeni yaklaşımların incelenmesi oluşturmaktadır.

3. Yeni Yaklaşımlar

İpek Yolu tarihinin öğretiminde kullanılan farklı yaklaşımlar, önemli olduğu düşünülen üç örnek ile sınırlandırılmıştır. Bunlar teknoloji, proje ve müze temelli öğretimi esas alan yaklaşım örnekleridir.

İpek Yolu tarihinin teknoloji destekli öğretimi

İpek Yolu tarihinin öğretiminde ele alınacak ilk yaklaşım teknoloji temelli bir uygulama olan İpek Yolu Tarihinin Google Earth ile Öğretimidir (UCMERCED, 2012). Uygulama, Kaliforniya Üniversitesi'nde orta dönem Çin tarihi, coğrafya ve dijital haritalama konusunda uzman olan Doç. Dr. Ruth Mostern tarafından bireysel olarak okutulan 108 kodlu İpek Yolu Tarihi dersi kapsamında gerçekleştirilmektedir (UCMERCED, 2012). Dersin amacı, İpek Yolu tarihini coğrafi yöntemleri de dâhil ederek çok disiplinli olarak öğretmektir. İpek Yolu ile ilgili dersin öğrenme çıktıları arasında öğrencilerin; tarihi ve kültürel olayları tanımlayabilmeleri, konu ile ilgili dijital zaman çizelgelerini, fotoğrafları ve internet bağlantılarını kullanabilmeleri ve insanların fikirlerin, ürünlerin ve nüfusun dünya tarihi açısından İpek Yolu ile hareketliliğini açıklayabilmeleri bulun-

maktadır. Ayrıca ders beş ana tema ile işlenmektedir: Bunlar, sırasıyla; [1]Orta Asya'nın Merkeziliği, [2]Kültür Hareketleri, [3]Ticaret, Politika ve Din, [4]Seyahatin Anlamı, [5]İklim, Coğrafya ve Tarih şeklindedir (UCMERCED, 2012). Bu temalar sayesinde dersin disiplinler arası işlenmesi sağlanmıştır. Zira çok perspektifli bakılması gereken bir konu olan İpek Yolu'na yaklaşılması ile dersin etkililiği de artmaktadır.

İpek Yolu Tarihi dersi kapsamında Google Earth'ün kullanımı için öğrencilere ön eğitim verilmektedir. Google Earth'ü yeteri kadar kullanabilmeleri sağlanmaktadır. Örneğin, programda nokta, çizgi, çokgen yapma, coğrafi harita üzerine tarihi harita bindirme, zemin rengi değiştirme, metin kutucuğu ve fotoğraf ekleme, ilave kaynak için internet bağlantısı verme gibi özellikleri öğrencilerin bilmesi gerekmektedir. Ayrıca programın hesap çizelgesi özelliği ile veri görselleştirmesi, zaman çizelgesi özelliği ile de kronoloji aktarımı sağlanabilmektedir. Önemli bir nokta şudur ki, öğrenciler doğrudan programı kullanarak bir ürün ortaya çıkarmamakta, öncelikle İpek Yolu Tarihi ile ilgili 10 sayfalık bir teorik metin hazırlamaları gerekmektedir. Tüm aşamalar ders için hazırlanan rubrikte (dereceli puanlama anahtarı) belirtilmiştir (UCMERCED, 2012). Öte yandan, Google Earth ile hazırlanan ürünler öğrencilerin final notunu %30 oranında etkilemektedir ve öğrenci bu etkinliği kendisi yaptığı için aktif öğrenme sağlanmaktadır (UCMERCED, 2012).

Aşağıda İpek Yolu Tarihi dersinde bir öğrencinin hazırlamış olduğu Google Earth ürününe ilişkin bir görsel verilmiştir:²

Harita 2. Bir Öğrencinin İpek Yolu Tarihi dersi için Google Earth Ürünü

Kaynak: <<http://crte.ucmerced.edu/node/208>> (2012, Haziran 2)

2. Öğrencilerin hazırlamış olduğu ürünlerle ilgili daha fazla görsel şu internet bağlantısından erişebilirsiniz: http://www.youtube.com/watch?v=_712BJBrLAU

İpek Yolu tarihinin proje destekli öğretimi

İpek Yolu tarihinin öğretiminde ele alınacak ikinci yaklaşım, proje temelli bir uygulama olan İpek Yolu Projesi'dir. 1998 yılında Çello Sanatçısı Yo-Yo Ma tarafından başlatılan projenin amacı dünya kültürlerini farklı disiplinlerle (müzik, eğitim gibi) ele alarak insanlarda birliktelik ilhamı yaratmaktır. Proje, gelişim sürecinde Harvard Üniversitesi'nden destek görmüştür (Silk Road Project, 2012). Ayrıca proje kapsamında Stanford Üniversitesi ile birlikte liseler için bir öğretim programı geliştirilmiştir (Silk Road Project, 2012).

Ancak projenin İpek Yolu tarihi öğretimi için gerçekleştirdiği en önemli ürün İpek Yolu Eğitim Seti'dir. Bu eğitim setinin içerisinde Kaynak Kitap (Silk Road Project, 2012), Öğretmen Kılavuz Kitabı (Silk Road Project, 2012), Müzik CD, Video CD, Slayt Paketi olmak üzere beş parçalık eğitim materyali bulunmaktadır. Bu eğitim materyalleri paket halinde İpek Yolu üzerine oldukça etkili bir öğretim yapmayı sağlamaktadır³.

İpek Yolu Tarihi üzerinde de oldukça yararlı etkinlikler bulunmaktadır. Örneğin, Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın 5-8 sayfalarında yer alan "Üç Boyutlu Zaman Çizelgesi Yapalım"⁴ etkinliği tarih ile ilgili çok etkili bir etkinlik olarak gözükmektedir (Silk Road Project, 2012).

İpek Yolu tarihinin müze destekli öğretimi

İpek Yolu tarihinin öğretiminde ele alınacak üçüncü yaklaşım ise, müze temelli bir uygulama olan İpek Yolu'nun Sırları'dır. Pensilvanya Üniversitesi Arkeoloji ve Antropoloji Müzesi, bünyesinde İpek Yolu'nun Sırları adlı bir bölümü barındırmaktadır. Orta Asya tarihine ait arkeolojik ve antropolojik buluntular burada sergilenmektedir (Penn Museum, 2012).

Öğrenciler ve öğretmenler için, Müze bünyesinde bulunan materyallerin aynı zamanda bir öğretim aracı olarak kullanılması amacıyla bazı kaynaklar hazırlanmıştır. Bu rehber niteliğindeki kaynaklar kullanılarak öğretmenlerin öğrencilerine müze etkinliği ile İpek Yolu tarihini aktif olarak öğretmesi beklenmektedir. Bu nedenle Pensilvanya Üniversitesi bünyesinde bulunan Arkeoloji ve Antropoloji Müzesi nezaretinde etkinlik örnekleri tasarlanmış ve öğrencilerin seviyesine uygun bir şekilde bir yayın olarak sunulmuştur (Penn Museum, 2012).

İpek Yolu tarihinin öğretimi ile ilgili etkinlikler beş ünite altında planlanmıştır. Bunlar, İpek Yolu, Tarım Basını⁵, Günlük Hayat, Kutsal ve Dini Hayat, Günümüzde İpek Yolu şeklindedir. Müze ziyaretleri şeklinde planlanan etkinlikler, ziyaret öncesi ve sonrası olmak üzere iki aşamalıdır. Ayrıca belli öğretim standartları etrafında öğrencilerin göstermesi gereken beceriler oldukça sistematik şekilde planlanmıştır (Penn Museum, 2012).

---

3. Beş parçadan oluşan bu eğitim paketi İpek Yolu Tarihinin öğretimine yönelik bütünsel bir bakış açısını içermektedir. Zira öğrencilerin yalnızca bilişsel yeterlikleri hedeflenmemekte aynı zamanda duyuşsal yönlerinin de öğrenme sürecine dâhil edilmesi hedeflenmektedir.

4. Etkinliğin orijinal ismi "Creating a Three-Dimensional Timeline" şeklindedir.

5. Doğu Türkistan'da yer alan geniş bir kapalı havzadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Eski dünyanın en uzun karayolu olma özelliğini taşıyan İpek Yolu binlerce yıl boyunca farklı kültür unsurlarını birbirine taşımış ve uzak coğrafyaların birbiri ile etkileşimine imkân tanımıştır. Türklerin geçmişteki tarihinde de oldukça önemli bir yere sahip olan İpek Yolu, kendisine hâkim olan devletlere ekonomik refah ve siyasi üstünlük sağlamıştır. Bu nedenle İpek Yolu hâkimiyeti hususunda çetin mücadeleler veren devletler başarıya eriştiklerinde mücadelelerinin getirilerinden azami şekilde yararlanmışlardır. Bu getiriler yalnızca siyasi ve askeri alanla sınırlı kalmayıp sosyal, kültürel ve iktisadi alanları da kapsamıştır. Zira İpek Yolu, stratejik açıdan büyük öneme sahip olduğu gibi ticari, siyasi, kültürel, dini ve teknolojik bakımdan da tam bir karşılıklı etkileşim vasıtası konumunda olmuştur. Böylesine kapsamlı özelliklerinden dolayı İpek Yolu tarihin belli dönemlerinde devletlerin üzerinde oldukça hayati etkilere sahip olmuştur.

Böylesine mühim bir ticaret yolu olan İpek Yolu'nun tarihinin öğretimi de gerek Batı gerekse Doğu dünyası açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle özellikle İpek Yolu tarihinin öğretimi için geliştirilmiş yeni yaklaşımlar Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretiminin daha etkili olabilmesi için de elzemdir. Bu mülâhazalarla ele alınan çalışmada, alana ilgisi olanların istifadesine sunulmak üzere, konuya ilişkin yararlı görülen üç yeni yaklaşım incelenmiş, önemli görülen noktalar vurgulanmıştır.

Çalışmanın ulaştığı bulgulara dayanarak ülkemizde de benzer yaklaşımlar geliştirilebilir. Google Earth, öğrencilere mekânın daha kalıcı olarak öğretilmesinde oldukça etkili olacaktır. Bu etkinlik tarihi verilerle desteklenip öğrencinin kendisinin bir ürün ortaya çıkarmasına imkân tanınırsa oldukça kalıcı öğrenmeler sağlanabilir. İpek Yolu Projesi kadar geniş çaplı olmasa da eğitim kurumları ufak çaplı projeler yapıp belli kuruluşların destek ve işbirliğini sağlayabilirler. Bu projelerde öğrencilerin de aktif rol alması sağlanabilir. Ülkemizde ilgili müzeler tespit edilip İpek Yolu tarihinin öğretimine ilişkin müze etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Sanal müzeler aracılığıyla başka ülkelerde İpek Yolu birikimi olan müzeler belirlenerek bu tür etkinlikler daha da zenginleştirilebilir. Son olarak konu ile ilgili çalışmayı düşünen araştırmacılar İpek Yolu tarihinin öğretimine ilişkin alternatif yaklaşımlar üzerinde yoğunlaşabilirler.

5. Kaynaklar

- Grousset, R. (1999). **Bozkır İmparatorluğu**. (Çev. M. Reşat Uzmen) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Haussig, H. W. (2001). **İpek Yolu ve Orta Asya Kültür Tarihi**. (Çev. Müjdat Kayayerli) İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Hedin, S. (1974). **İpek Yolu**. (Çev. Ahmet Arpad). İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1983). **Türk Milli Kültürü**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kireççi, M. A. (2011). **Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Asya Politikaları**. Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi Yayınları.
- Penn Museum, **Secrets of the Silk Road**. <<http://www.penn.museum/silkroad/home.php>> (2012, Mayıs 27)
- Penn Museum-**Secret of the Silk Roads, Educators' Guide**. <http://www.penn.museum/documents/education/silk_road/Penn_Museum_Silk_Road_Educators_Guide.pdf> (2012, Mayıs 27)

- Penn Museum-**Secret of the Silk Roads, High School Lesson Plans.** <http://www.penn.museum/documents/education/silk_road/High%20School%20Activities%20FINAL.pdf> (2012, Mayıs 27)
- Pirinççi, F. (2008). **Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Orta Asya Politikası: Beklentiler ve Gerçeklikler**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 63(1), 207-235.
- Silk Road Project, **Along the Silk Road.** <<http://www.silkroadproject.org/Education/Resources/AlongtheSilkRoad/tabid/337/Default.aspx>> (2012, Mayıs 30)
- Silk Road Project, **Program Overview.** <<http://www.silkroadproject.org/DefaultPermissions/Programs/tabid/144/Default.aspx>> (2012, Mayıs 30)
- Silk Road Project, **Source Book.** <<http://www.silkroadproject.org/Portals/0/Uploads/Documents/Public/sourcebook.pdf>> (2012, Mayıs 30)
- Silk Road Project, **Teacher Guide.** <http://www.silkroadproject.org/Portals/0/Uploads/Documents/Public/teachers_guide.pdf> (2012, Mayıs 30)
- UCMERCED, **Draft Rubric for Final Project the Silk Road History.** <<http://crte.ucmerced.edu/sites/crte/files/public/documents/Mostern%20History%20108%20Rubric.pdf>> (2012, Haziran 2)
- UCMERCED. <<http://crte.ucmerced.edu/node/208>> (2012, Haziran 2)
- UCMERCED, **The Silk Road History Syllabus.** <<http://crte.ucmerced.edu/sites/crte/files/public/documents/History%20108%20syllabus.pdf>> (2012, Haziran 2)

Extended Abstract

Silk Road, which is one of the trading routes that brings many civilizations together, is being used since the very early times of mankind. Working as a bridge, the Silk Road makes the interactions possible between East and West in terms of economic, social, military, regional and cultural aspects.

As it is important to analyze this kind of subjects and teaching the history of the Silk Road in both East and West; it is also clear that individually it will ensure some acquisitions. In the lights of the given information, on the field of teaching Social Studies and History, the Silk Road is one of the important matters.

Upon some necessary notional information about the Silk Road, three approaches applied in the United States are studied.

The first approach about the teaching of the History of the Silk Road is based on technology: Using Google Earth in Teaching of The Silk Road History. The approach is performing in the lecture 108- Teaching of the History of the Silk Road in the University of California. Aim of this lecture is teaching The History of the Silk Road via multi-disciplined approaches including geography and the aid of technology. Students are pre-instructed about the usage of the Google Earth before the lectures as a part of History of the Silk Road lecture. Students are supposed to be adequate users of Google Earth. One of the significant points is that students are not expected to find out new outcomes via using the program, but they are expected to write a theoretical report of 10 pages about the History of the Silk Road.

Second approach about the teaching is project based: Project of Silk Road. The aim of the project, started by the Cello artist Yo-Yo Ma in 1998, is to create the inspiration of the uniting the cultures of the world through different disciplines (music, education etc.). Project is supported by the Harvard University when it was developing. However, the most important outcome of the project about the teaching of the history of the Silk Road is The Education Kit of The Silk Road. This kit includes five educational material: Reference Book, Teacher's Book, Music CD, Video CD, and Slide Package. As a package, these educational materials creates a very effective teaching of Silk Road.

The third approach about the teaching is museum based: Secrets of the Silk Road. Museum of Archeology and Anthropology of Pennsylvania University houses a department called Secrets of the Silk Road. Findings about the history of the Middle Asia, archeological and anthropological, are displayed in here. Some references are being prepared for the teachers and students in order to be used as an educational material.

It's such a great deal that teaching the History of the Silk Road is very crucial for both the West and the East. Thus, new methods are very essential for teaching of History and the Social Studies and History about the History of the Silk Road. In this paper, three new approaches are studied and essential points are highlighted for the usage of the probable beneficiaries.

With all the collected data, it can be said that similar approaches can be developed in our country. Lastly, the researchers, thinking working about the subject, can concentrate on the alternative approaches of teaching the History of the Silk Road.